

REPERE ALE CONFLICTULUI DE TIP HIBRID ÎN SECOLUL XX ȘI ÎNCEPUTUL SECOLULUI XXI

LANDMARKS OF THE HYBRID CONFLICT IN THE 20TH CENTURY AND AT THE BEGINNING OF THE 21ST CENTURY

Lt.col.drd. Vasile BĂȚINAȘ*

Amenințările hibride au fost prezente în marea parte a conflictelor care s-au desfășurat de-a lungul timpului, prin combinarea metodelor convenționale, specifice confruntărilor armate, cu metode neconvenționale. Amenințările hibride au cunoscut o evoluție exponențială odată cu trecerea timpului, însă conflictele care s-au desfășurat în secolul XX și, mai ales, în prima parte a secolului XXI sunt mai relevante în ceea ce privește caracterul hibrid al confruntărilor. În acest context, am supus unei succinte analize un număr de cinci conflicte ale istoriei recente, pentru a scoate în evidență particularitățile specifice conflictului de tip hibrid.

Hybrid threats were present during most of the conflicts that have occurred over the time by combining conventional methods, specific armed confrontations with unconventional methods. Hybrid threats have evolved exponentially over the time, but the conflicts that took place during the 20th century and especially at the beginning of 21st century are the most relevant in terms of the hybrid nature of the confrontation. As a consequence, I submitted a brief analysis of a number of five conflicts of recent history to highlight specific features of the hybrid conflict.

Cuvinte-cheie: conflict hibrid; război hibrid; amenințare hibridă; inamic; gherilă.

Keywords: hybrid conflict; hybrid war; hybrid threat; enemy; guerilla.

Deși metode ale conflictului hibrid sunt folosite încă din cele mai vechi timpuri, avansul tehnologic înregistrat în secolul XX, dar mai ales avansul tehnologiei informației de la începutul secolului XXI, a determinat ca amenințările de tip hibrid să fie utilizate tot mai pregnant pe timpul conflictelor dintre entitățile statale sau nonstatale.

Conflictele hibride au fost parte componentă a peisajului istoric încă din cele mai vechi timpuri. Cu toate acestea, în mod incorect, abordarea lor din perspectivă hibridă s-a făcut doar în ultimii ani. Marile puteri ale lumii, de-a lungul istoriei, s-au confruntat cu oponenți care au utilizat o combinație de metode convenționale și neconvenționale cu ajutorul cărora au încercat să diminueze puterea militară a forțelor regulate.

Totuși, conflictele care s-au desfășurat în secolul trecut și mai ales în prima parte a acestui veac prezintă o relevanță mai pregnantă în ceea ce privește caracterul hibrid al acestora.

Războiul din Vietnam

Conflictul din Vietnam, care a avut loc între 1 noiembrie 1961 și 30 aprilie 1975, între Republica Democrată Vietnam (Vietnamul de Nord), sprijinită de Uniunea Sovietică și China, și Republica Vietnam (sau Vietnamul de Sud), sprijinită de către Statele Unite, fiind considerat parte a Războiului Rece.

Aspectul hibrid al acestei confruntări a constat dintr-o combinație de acțiuni de tip convențional și neconvențional. Acest conflict reprezintă un amestec de forțe regulate și neregulate, care au utilizat metode și mijloace extrem de diversificate.

Forțele regimului comunist al Vietnamului de Nord au avut o organizare eficientă și complexă, iar rezultatele s-au dovedit a fi pe măsură, ca

*Regimentul 50 Rachete Antiaeriene
„Andrei Mureșianu”, Cluj-Napoca
e-mail: vasibatinas@yahoo.com

urmare a faptului că suma acțiunilor acestora a avut efecte mai puternice decât simpla angajare a mijloacelor militare a forțelor. Din punct de vedere tactic, aceștia s-au bazat pe asigurarea superiorității în anumite zone prin diversificarea mijloacelor utilizate. Înclinarea balanței în favoarea lor a fost realizată, mai degrabă, printr-un raport favorabil din punct de vedere al puterii politice decât prin utilizarea capacităților militare. Din acest punct de vedere, organizarea centrată pe îndeplinirea obiectivelor a contat la fel de mult ca tactica sau componenta ideologică, având în vedere faptul că scopul nu era înfrângerea Armatei Republicii Vietnam sau cucerirea teritoriului. Scopul în sine a fost organizarea eficientă a factorului uman și obținerea succesului prin corelarea dintre o bună organizare și mijloacele disponibile. Frontul de Eliberare Națională, reprezentat de forțe de gherilă ale Vietnamului de Sud, sub denumirea de Viet Cong, a servit drept element subversiv, în timp ce Armata nord-vietnameză avea o structură ierarhică, tradițională și utiliza metode consacrate. Inițial, Frontul de Eliberare Națională a încorporat mai multe grupuri naționaliste noncomuniste, însă influența acestora s-a diminuat treptat, în favoarea orientărilor oficiale ale Vietnamului de Nord, dobândind un caracter îndreptat înspre ideologia comunistă.

Abilitatea de a combina forțe regulate și neregulate, de gherilă, confirmă faptul că acest conflict are un caracter hibrid, în dauna conceptului de război convențional, în care forțele regulate distincte se dispun în spațiu și se confruntă după regulile unui conflict convențional. Forțele de gherilă Viet Cong au sprijinit forțele principale ale Armatei Vietnamului de Nord. În unele cazuri, aceste roluri au fost inversate, forțele Armatei Vietnamului de Nord fiind utilizate ca forțe organizate la nivel local, în timp ce forțele Viet Cong aveau posibilitatea să combine forțe principale cu forțe de gherilă și structuri de cercetare care acționau la nivel local. Astfel, documente inamice capturate descriu „utilizarea combinată a acestor forțe în atacuri pe trei direcții, coordonând acțiunile forțelor principale, dar și acțiuni, la nivel local în operațiile contraofensive din anul 1969 pentru a recuceri teritoriile pierdute în anul anterior”¹.

Forțele comuniste au folosit, de asemenea, un amestec de mijloace regulate și neregulate în luptă, utilizând concomitent mijloace avansate din punct

de vedere tehnic, cum ar fi rachetele antiaeriene și armament primitiv sau improvizat. Acest lucru a facilitat adaptarea acestor mijloace, în special utilizarea focului indirect. Armata Vietnamului de Nord și-a perfecționat tehnicile de atac a bazelor aeriene și altor obiective fixe prin atacuri cu rachete improvizate. Chiar și înainte de implicarea americană, Armata Vietnamului de Nord a folosit instructori pentru pregătirea forțelor Viet Cong în utilizarea armamentului ușor de artilerie pentru sprijinul acțiunilor ofensive a trupelor de infanterie. Mixarea mijloacelor regulate și neregulate nu a fost limitată la sistemele de armament. Aceasta a pătruns, de asemenea, în cadrul sistemelor de sprijin de luptă sau a celor de sprijin logistic. Integrarea Oficiului Central pentru Vietnamul de Sud în cadrul operațiilor desfășurate sau a sistemului de instruire a permis desfășurarea unor operații convenționale de o mai mare amploare. Locațiile acestora au fost dispuse atât în zone sigure din Cambodgia, cât și pe teritoriul Vietnamului de Sud. De asemenea, Oficiul Central pentru Vietnamul de Sud și-a stabilit și un comandament pentru dezvoltarea planului de campanie. Acest plan presupunea utilizarea forțelor neregulate pentru a asigura sprijinul logistic sau rezolvarea problemelor de ordin medical ale forțelor principale².

Forțele comuniste au combinat eforturile în domeniul militar, politic și diplomatic pentru a obține un efect sinergic. Efectul sinergic al utilizării amenințărilor de tip hibrid a fost mai eficient prin angajarea forțelor și mijloacelor convenționale în combinație cu cele neconvenționale. Forțele insurgente de gherilă au evitat confruntările de mari dimensiuni și, prin urmare, au încercat și în mare măsură au reușit să anihileze sprijinul populației pentru forțele americane. Atât Armata Nord-Vietnameză, cât și Viet Cong au încercat să mențină forțele americane fixate în operații nedecisive, de regulă, operații de căutare, departe de ariile populate din zonele de coastă. În același timp, zonele eliberate de forțele comuniste, controlate de Frontul de Eliberare Națională constituiau baze pentru forțele convenționale și cele de gherilă.

Abordarea generală, de tip hibrid, a comunistilor în Vietnamul de Sud, a reușit să epuizeze resursele forțelor americane și ale Armatei Vietnamului de Sud. Bazându-se și pe conflictele anterioare împotriva japonezilor și a francezilor, acest conflict este privit ca un efort pe termen lung, care a

căutat să epuizeze forța inamicului, menținând în același timp pierderi limitate forțelor comuniste în Vietnamul de Sud.

Conflictul din Cecenia

Primul război din Cecenia a început pe data de 15 octombrie 1994, când avioane neidentificate care au decolat de pe aeroporturi militare rusești au bombardat mai multe obiective din orașul Groznîi.

Starea de tensiune dintre Rusia și Cecenia a ajuns la un moment critic în decembrie 1994, când militarii ruși au intrat în capitala Ceceniei, Groznîi. Soldații ruși nu se așteptau la rezistență din partea cecenilor, fiind convinși că rebelii ceceni nu ar fi în măsură să lupte din cauza lipsei de instruire și de organizare, iar prezența tancurilor rusești ar fi fost suficientă pentru a demonstra forța armatei ruse pentru a-i descuraja. Rușii au conștientizat rapid faptul că estimările lor au fost greșite, ducând lupte urbane timp de 19 zile. Prima bătălie din capitala Ceceniei a luat sfârșit la data de 13 februarie 1995. Cu toate că rușii au reușit, în final, să preia controlul asupra orașului, victoria a fost de scurtă durată, deoarece un contraatac al rebelilor s-a finalizat cu negocieri și o înțelegere în toamna anului 1996.

În decembrie 1999, trupele rusești intră din nou Groznîi, dar la fel cum s-a întâmplat cu cinci ani înainte, acestea s-au dovedit a fi nepregătite în funcție de forțele și de nivelul de pregătire al adversarului. Pentru a evita pericolele luptei urbane, rușii au planificat utilizarea artileriei și a loviturilor aeriene pentru a determina inamicul să cedeze. Cecenii, însă, au pregătit apărarea prin construirea unei rețele de tuneluri subterane și buncăre, care au atenuat efectele acestor lovituri. Aceștia au rezistat până la intrarea forțelor rusești în oraș, iar războiul s-a încheiat cu un nou armistițiu.

Luptătorii ceceni au slăbit și au întârziat înaintarea pe căile de comunicații folosite de armata rusă. Ei au folosit civili care protestau de-a lungul axei de înaintare spre Groznîi a armatei ruse, ducând la pierderea inițiativei și a elementului surpriză. De asemenea, cecenii au folosit ambuscade, cu scopul de a întârzia ritmul deplasării armatei ruse.

Structura de bază a cecenilor a fost de nivel echipă formată din 8-10 oameni, de obicei, înarmați cu 1-2 arme antitanc, o mitralieră ușoară și 1-2 puști cu lunetă, iar restul cu pistoale mitralieră. Formațiunile cecene obișnuite erau organizate în formațiuni de nivel pluton având în compunere

20-30 de oameni, iar acestea erau organizate în subunități de nivel companie. Spre deosebire de companiile rusești, aceste structuri funcționau în mod independent. Această formă de organizare a permis cecenilor să efectueze o apărare mobilă în profunzime.

Forțele Aeriene Ruse au reușit să obțină supremația aeriană în două zile prin distrugerea celor câteva aeronave cecene, a aerodromurilor, a principalelor depozite și a principalelor căi de comunicație. Cu toate acestea, campania aeriană nu și-a îndeplinit obiectivele, deoarece aceste atacuri aeriene au întărit moralul și voința de luptă a cecenilor și a distrus orice sprijin rusesc care mai exista din partea populației civile. Atacurile aeriene rusești au distrus mai multe obiective civile din cauza slabei separări a obiectivelor civile de cele militare. Luptătorii ceceni s-au retras în Munții Caucaz pentru o mai bună acoperire. Înainte de începerea războiului din Cecenia, armata rusă avea o experiență redusă în utilizarea mijloacelor mass-media independente și nu a fost preocupată de opinia publică având doar câteva încercări de a controla sau de a influența mass-media de pe câmpul de luptă. De cealaltă parte, luptătorii ceceni au luat în considerare utilizarea mijloacelor mass-media și au promovat răspândirea variantei cecene a conflictului pentru informarea opiniei publice.

Cea mai bună tehnică folosită de către ceceni presupunea distrugerea vehiculelor dispuse în capul și în coada coloanelor convoaielor rusești, pentru a-i împiedica să evacueze zonele în care aceștia erau vulnerabili. Luptătorii cecenii știau, de asemenea, că atunci când soldații ruși acționează pe jos, era mai eficient să-i rănească decât să provoace atacuri letale, acest lucru generând mai multă panică decât uciderea soldaților.

Aspectele negative legate de manevră și de protecția forțelor ar fi putut fi evitate printr-un sistem informațional mai eficient. Din cauza informațiilor insuficiente, planificatorii militari ruși nu și-au dat seama că cecenii s-au pregătit cu luni de zile înainte pentru a apăra Groznîi, aceștia având tancuri, lansatoare de rachete și unități de apărare antiaeriană pregătite pentru ducerea luptei. În același timp, Armata Rusă nu era pregătită pentru prezența civililor pe câmpul de luptă. Gradul de înțelegere față de un inamic cu o mare capacitate de adaptare, așa cum au fost rebelii ceceni, necesita nu numai utilizarea unor mijloace tehnologice evolute,

dar și executarea recunoașterilor și dezvoltarea sistemului informațional, referitor la cunoașterea inamicului și a populației civile.

În urma acestor conflicte se pot trage unele concluzii. Astfel, unitățile sau subunitățile de mici dimensiuni facilitează posibilitățile de deplasare și de manevră. Organizarea în grupuri mici a permis luptătorilor ceceni să se amestece cu populația locală, iar acest lucru a îngreunat selectarea țintelor de către soldații ruși. Formațiile mici, mobile, au permis cecenilor să organizeze apărarea în adâncime executând deplasarea între diverse puncte și consolidarea apărării. Din această cauză rușii nu au estimat corect mărimea forțelor cecene, iar determinarea cu precizie a locațiilor acestora s-a realizat cu dificultate. Aceasta a diminuat eficacitatea focului indirect al forțelor ruse. Luptătorii ceceni, actori de tip hibrid, au evitat intrarea în contact direct cu adversarul, mult mai puternic, încercând să-i provoace daune multiple, dar de mică intensitate.

Al doilea război din Liban

Războiul din 2006 din Liban a fost un conflict în care forțele israeliene au avut în față un adversar diferit față de conflictele anterioare din Liban din 1978 și 1982. În 2006, Hezbollah a anihilat forțele israeliene într-un mod organizat, utilizând metode convenționale de pregătire a unei apărări în adâncime, folosindu-se de avantajele oferite de teren, precum și metodele de anihilare a mijloacelor blindate. Concomitent a utilizat mijloace specifice neregulate cum ar fi utilizarea dispozitivelor explozive improvizate (IED – Improvised Explosive Device) sau amestecarea combatanților cu populația civilă. În anul 2006, Hezbollah era bine organizată, echipată, instruită și, mai important, pregătită în mod special pentru a respinge o incursiune a forțelor israeliene.

Ca structură, Hezbollah era formată dintr-un grup de bază de luptători de aproximativ 1.000 de oameni și un grup mult mai mare de luptători, organizați la nivel local. Hezbollah și-a organizat luptătorii în formațiuni reduse numeric, având o structură de comandă descentralizată, ceea ce a dat liderilor de la nivele mici suficientă libertate de acțiune. Luptătorii din localități erau organizați pentru a-și apăra propriile lor așezări, ceea ce le furniza motivația de care aveau nevoie pentru a lupta. În același timp, acest lucru le asigura

posibilitatea de a ascunde armele și a se amesteca cu populația civilă, o caracteristică a confruntării hibride.

Luptătorii Hezbollah dețineau sisteme avansate antitanc, rachete cu rază lungă de acțiune, vehicule aeriene fără pilot, dispozitive de vedere pe timp de noapte și mijloace de interceptare radio. În plus față de aceste sisteme de arme avansate, Hezbollah poseda capacitatea de a monitoriza rețelele de comunicații și telefoane mobile ale Armatei israeliene. Luptătorii Hezbollah au fost instruiți și dotați de către iranieni cu vehicule aeriene fără pilot, Hezbollah posedând mijloace de luptă cu tehnologie avansată.

Hezbollah a efectuat analiza detaliată a terenului realizând că forțele blindate ale armatei israeliene vor utiliza anumite culoare de mobilitate pe care i le va permite terenul. Strategia defensivă a Hezbollah a fost aceea de a utiliza dispozitive explozive improvizate și de a amenaja poziții de apărare împotriva mijloacelor blindate în adâncime, pentru a întârzia și a nimici forțele terestre israeliene. Prin utilizarea acestei tactici defensive de tip convențional, Hezbollah nu a avut intenția de a menține terenul, ci a urmărit ca să nu fie înfrânți. În același timp, au combinat tactica de tip convențional cu tactica luptei de gherilă, amenințare specifică pentru conflictul de tip hibrid.

Hezbollah și-a concentrat atacurile asupra anihilării voinței de a lupta a forțelor israeliene. Liderii Hezbollah au estimat în mod corect, că Israelul avea o toleranță scăzută pentru victime. Această estimare a influențat deciziile de la nivel strategic până la nivelul tactic. Hezbollah a folosit mijloace de foc indirect cu rază scurtă, cum ar fi rachetele Katiusa pentru a produce multe victime și prin aceasta să afecteze voința de luptă a forțelor israeliene.

Specific la acest conflict a fost și faptul că, la nivelul anului 2006, războiul a fost purtat între un stat-națiune și un actor nonstatal. Armata israeliană era obișnuită să lupte împotriva teroriștilor, inferiori numeric, slab pregătiți și echipați. În 2006 însă, Hezbollah dispunea de forțe bine echipate, motivate și instruite. În timpul operației de 34 de zile, Hezbollah a tras aproape 4.000 de rachete în nordul Israelului, care au culminat cu un foc de baraj de 250 de rachete în ultima zi. „Aplicarea de către Hezbollah a principiilor operațiilor bazate pe efecte și lipsa de pregătire în operații altele decât

cele de contrainsurgență explică lipsa de succes a Israelului în al doilea război din Liban”³.

Unul dintre aspectele esențiale ale eșecului forțelor israeliene împotriva Hezbollah a fost incapacitatea de a efectua manevra de forțe și mijloace și sincronizarea între forțele de manevră, forțele de sprijin prin foc, precum și integrarea sprijinului aerian cu manevra de forțe și mijloace. Faptul că „trei dintre cele patru divizii care au participat la al doilea război din Liban au fost divizii de rezervă a amplificat acest deficit”⁴. Comandanții unităților de infanterie nu au știut cum să integreze tancurile primite ca întărire, făcându-le ineficiente. Forțele israeliene au decis să nu folosească aviația pentru sprijinul aerian apropiat, în schimbul utilizării elicopterelor pentru a sprijini unitățile de manevră. Forțele terestre, utilizate pentru operațiunile de scotocire din zonele rurale, de multe ori poziționau vehiculele blindate în poziții statice făcându-le astfel vulnerabile la atacuri din interiorul zonelor construite. Prudența și indecizia au înlocuit manevra îndrăznească, care a dus la victorii ale armatei israeliene în războaiele anterioare.

Cel de-al doilea război din Liban, privit prin prisma mediului operațional, a pregătirii forțelor israeliene și a organizării, scoate în evidență o serie de deficiențe majore. Cele mai multe dintre probleme se referă la nivelul și la modul de pregătire a armatei israeliene, în special la incapacitatea de a folosi atuurile fiecărei arme pe timpul executării operațiilor, punerea accentului pe operațiile de menținere a păcii, dar și dependența de tehnologia de vârf. Forțele israeliene au lansat operațiile terestre înainte de a avea o bună pregătire informativă a câmpului de luptă și de a înțelege natura adversarului său. Atât factorii de decizie ai statului Israel, cât și forțele armate israeliene au eșuat în evaluarea corectă a mediului operațional din sudul Libanului. Opțiunea israeliană de a alege ca ținte elemente de infrastructură ale Libanului denotă, de asemenea, o lipsă de înțelegere a mediului operațional. Forțele israeliene au utilizat tancuri, lipsindu-le de aportul celorlalte forțe de manevră, ignorând lecțiile învățate pe timpul războiului arabo-israelian din 1973, care a relevat faptul că „tancurile, utilizate singure sunt vulnerabile, dar nu și atunci când sunt folosite în combinație cu alte forțe de manevră”⁵.

Conflictul din Afganistan

În anul 1979, Uniunea Sovietică invadează Afganistanul. Acest lucru a început lupta de zece ani a sovieticilor împotriva luptătorilor de gherilă islamiști mujahedini din Afganistan, susținuți parțial de către Statele Unite ale Americii. Războiul sovietic din Afganistan a dat naștere la o altă organizație, talibanii, și liderul acesteia Mullah Omar. Aceștia au promovat o filosofie musulmană fundamentalistă care a fost atractivă pentru populație, după retragerea sovieticilor în 1989. În septembrie 1996, forțele talibane au capturat capitala Kabul și s-au instalat la guvernare stabilind noi reguli.

O altă organizație care își are rădăcinile în Războiul sovieto-afgan a fost Al Qaeda, condusă de către Osama bin Laden. Bin Laden și organizația sa au lucrat îndeaproape cu Omar și cu talibanii pentru a face din Afganistan un adevărat teren de antrenament terorist. Din Afganistan, organizația Al Qaeda s-a transformat într-o rețea teroristă internațională, de unde a lansat mai multe atacuri asupra lumii occidentale.

În partea de nord a Afganistanului, armata Alianței de Nord a continuat să reziste regimului represiv al talibanilor. După atacurile din 11 septembrie 2001, această alianță a devenit aliatul natural al Statelor Unite ale Americii în lupta contra terorismului. Atunci când solicitările diplomatice inițiale ale Statelor Unite pentru guvernul taliban din Afganistan pentru predarea lui Osama bin Laden nu au reușit, Statele Unite ale Americii au utilizat forțele de operații speciale în colaborare cu forțele militare ale Alianței de Nord din Afganistan pentru a înlătura de la putere regimul taliban și a reconstrui Afganistanul ca o republică democratică. Cu toate că talibanii și Al Qaeda au fost învinși, aceștia nu au fost distruși, iar majoritatea au scăpat trecând frontiera estică a Afganistanului, în Pakistan, cu scopul de a se reorganiza și de a se reîntări.

Declanșarea Operației Enduring Freedom, în octombrie 2001, de către Statele Unite a făcut ca lumina reflectoarelor opiniei publice internaționale să fie îndreptată înspre Afganistan. Acest lucru a permis talibanilor, dar și altor rețele teroriste, să renască, iar operațiile de contrainsurgență reduse și limitate spațial au devenit o luptă de contrainsurgență răspândită pe teritoriul întregii țări, împotriva insurgenților din Afganistan. De această puternică mediatizare au beneficiat forțele de insurgență pe

toată durata Operației Enduring Freedom, care a fost finalizată în 31 decembrie 2014 și a fost continuată cu Operația Freedom's Sentinel, însă cu un număr mult mai redus de militari. În paralel cu cele două operații americane, în urma Rezoluției nr. 1386 a Consiliului de Securitate al ONU, s-a desfășurat operațiile conduse de NATO, respectiv misiunea International Security Assistance Force (ISAF), desfășurată între decembrie 2001 și 31 decembrie 2014 și continuată cu misiunea Resolute Support începând cu anul 2015.

Talibanii constituie amenințarea hibridă în Afganistan fiind cel mai bine organizați dintre grupurile de insurgenți din Afghanistan. Scopul talibanilor este de a restabili un guvern sunnit fundamentalist în Afganistan. Talibanii au devenit adepții utilizării, din ce în ce mai mult, a unei combinații a tacticilor convenționale și neregulate. Printre acestea se numără intimidarea populației, propaganda și atacurile armate. Majoritatea luptătorilor talibani care operează în zonele rurale sunt, cel mai probabil, fermieri în sezoanele favorabile agriculturii și luptători între ele. De asemenea, talibanii au adoptat din ce în ce mai mult atacurile sinucigașe și au utilizat dispozitive explozive artizanale.

În ciuda creșterii semnificative a forțelor coaliției condusă de NATO în Afganistan, talibanii au continuat să recruteze și să formeze luptători. Atacurile talibane au devenit din ce în ce mai complexe, utilizând aruncătoare de grenade și mitraliere. Cu toate că nu au deținut nici un fel de mijloace aeriene și nici sisteme de rachete sau artilerie antiaeriană, pentru lupta împotriva mijloacelor aeriene ale coaliției, în special a elicopterelor, au utilizat armamentul convențional. Luptătorii talibani au utilizat și tehnici sofisticate în mediul electromagnetic. Astfel, înaintea atacurilor utilizau tehnica „tăcerii radio” și pregăteau zonele unde urma să desfășoare acțiuni prin reducerea amprentei electromagnetice. Aceste tehnici și tactici prezintă multe dintre caracteristicile amenințărilor hibride prin combinarea tacticilor neregulate și convenționale, precum și forme diversificate de executare a atacurilor asupra forțelor coaliției.

În Afganistan, obiectivul insurgenților nu a fost și nu este acela de a învinge forțele armate ale coaliției, ci de a le rezista o perioadă cât mai îndelungată. Scopul lor este de a reduce voința de luptă a militarilor coaliției și în aceeași măsură de

a submina sprijinul populației locale pentru coaliție și pentru guvernul afgan în funcție.

Lecțiile învățate pe timpul Operației Enduring Freedom ne relevă faptul că de foarte multe ori, în lupta de contrainsurgență, care are toate elementele pentru a fi considerată o formă de conflict de tip hibrid, centrul de greutate este constituit de către populația civilă. Asigurarea sprijinului populației și a securității acesteia, respectând legile statului de drept și întărind încrederea populației în propriul guvern, sunt metodele care pot contribui la sporirea șanselor de succes în lupta de contrainsurgență. În directiva comandantului ISAF din anul 2009, generalul McChrystal, declara: „O forță militară, programată cultural pentru a răspunde în mod convențional la atacurile insurgente, este similară cu taurul care încearcă, în mod repetat, pelerina unui matador doar pentru a se extenua și, în final, pentru a fi înfrânt de către un adversar mult mai slab”⁶.

Una dintre lecțiile cele mai importante care se desprind din Operația ISAF este că soluțiile trebuie căutate în interiorul societății afgane. În consecință, statele care fac parte din coaliția condusă de către NATO nu pot și nu trebuie să impună soluții durabile bazate pe un model de tip occidental la problema afgană. Aceste soluții, care trebuie să fie îndreptate către cel puțin trei direcții, și anume, asigurarea securității cetățenilor, o bună guvernare a țării și reforme economice care să crească nivelul de trai al populației, trebuie neapărat să aibă la bază un model cultural afgan, care să le dea consistență și să fie acceptate de populația afgană și de liderii acesteia. În acest context, McChrystal a reiterat acest lucru în directiva amintită anterior, afirmând că: „Protecția populației este misiunea ISAF. Conflictul va fi câștigat convingând populația, nu distrugând inamicul. ISAF va reuși atunci când autoritățile afgane vor câștiga sprijinul populației”⁷.

Spre deosebire de conflictele majore, în contrainsurgență accentul se pune pe unități sau subunități de valoare mică. În această situație, de multe ori, datorită descentralizării comenzii, ofițeri cu grade mici sau chiar subofițeri sunt puși în situația de a lua decizia la nivel tactic, care pot avea efecte la nivel strategic. În Afganistan, acțiunile se execută în proporție considerabilă cu formațiuni de nivel pluton sau chiar grupă. Utilizarea acestor subunități de mici dimensiuni susțin principiul general al contrainsurgenței, și anume faptul că

securitatea populației este cheia pentru a priva insurgenții de baza lor de sprijin. Riscul la care se supun aceste subunități de dimensiuni mici este foarte clar surprins în confruntarea din Wanat⁸ din iulie 2008, atunci când 200 de insurgenți au atacat un pluton american care opera în cooperare cu un detașament al Armatei Naționale Afgane (ANA – Afghan National Army). După o luptă de nouă ore, inamicul în cele din urmă s-a retras din cauza sprijinului aerian apropiat primit de către aceste subunități, a sprijinului de artilerie și a rezistenței plutonului de infanterie. Cu toate acestea, această confruntare a arătat riscurile la care se supun aceste formațiuni reduse numeric, dar și importanța desfășurării întrunite a operațiilor chiar și la acest nivel.

Concluzia care se desprinde în urma analizei conflictului din Afganistan este că insurgența a devenit mai mult o manifestare a unei amenințări hibride decât pur și simplu o organizație radicală al cărei obiectiv este să răstoarne guvernul legitim. Insurgenții din Afganistan recurg la tehnici și tactici neconvenționale, cum ar fi utilizarea dispozitivelor explozive improvizate și utilizarea populației locale ca scut uman sau intimidarea populației locale, dar și metode convenționale, precum atacurile planificate ori ambuscadele convenționale combinate cu metode ilicite, precum vânzarea drogurilor pentru finanțarea operațiilor.

Conflictul din Ucraina

Cea mai complexă și mai completă formă a conflictului de tip hibrid a avut loc în Ucraina. După anexarea rapidă a Crimeii și izbucnirea a ceea ce inițial a părut a fi un conflict similar în estul Ucrainei, mulți au perceput războiul hibrid rusesc ca o nouă amenințare, o armă pe care Rusia ar putea să o desfășoare oriunde, în orice moment. În scopul de a identifica premisele desfășurării unui conflict de tip hibrid, trebuie să se țină seama de faptul că fazele sale inițiale, nonviolente au loc în deplină legalitate sau undeva la limita legii. Faza pregătitoare a războiului hibrid nu diferă atât de mult de instrumentele convenționale ale diplomației ruse, cum ar fi colectarea de informații, stabilirea de contacte cu factorii de decizie, înființarea de mijloace mass-media, sprijinul unor proiecte culturale și atragerea organizațiilor nonguvernamentale. De fapt, pregătirile unui război hibrid sunt în mare parte construite pe aceste instrumente îndelung studiate și experimentate de către autoritățile de la Moscova, care ar putea fi utilizate în aproape orice

mediu și împrejurare.

Analiza întregului spectru al războiului hibrid este foarte complexă. În cazul Ucrainei, războiul hibrid s-a dus pe două fronturi, și anume Crimeea, unde succesul a fost complet, și altul, cu un succes parțial, în Ucraina de Est, unde războiul inițial hibrid a fost transformat într-un conflict armat convențional, dar limitat.

Una dintre particularitățile conflictului hibrid din Ucraina, care este diferită de celelalte conflicte studiate anterior, este că subiectul amenințării hibride, în acest caz Rusia, este din punct de vedere militar mai puternică decât obiectul amenințării.

Atât pregătirea, cât și fazele de atac ale războiului hibrid sunt în mare parte construite pe valorificarea punctelor slabe inerente ale adversarului. Autoritățile ineficiente, slaba funcționare a administrației de stat și slaba retribuire a personalului din administrație, corupția din poliție, forțele armate, dar și din cadrul structurilor guvernamentale, au crescut posibilitatea de infiltrare a unor agenți de influență în aceste structuri și manipularea lor. Statul ucrainean nu a putut să facă acest lucru în timpul crizei din Crimeea din multiple motive. În primul rând, întregul stat a fost „infectat” cu un nivel extrem de ridicat al corupției, inclusiv la cele mai înalte niveluri ale administrației de stat. Potrivit unui sondaj din anul 2013 al Transparency International⁹, în timpul președinției lui Viktor Ianukovici în percepția privind nivelul corupției, Ucraina ocupa locul 144 din 175 de țări analizate, fiind ultima țară din Europa, pe o scală în care gradul de percepție a corupției crește de la 1 la 175.

Legitimitatea guvernamentală scăzută a fost un factor suplimentar care a slăbit capacitatea de rezistență a Ucrainei. Acest lucru a fost constatat în timpul crizei din Crimeea, atunci când noua conducere de la Kiev s-a confruntat cu probleme serioase de legitimitate, precum și de funcționalitate. Cu toate că alegerea lui Poroșenko în calitate de președinte, la 25 mai 2014, a contribuit la soluționarea parțială a problemelor de legitimitate, greutățile legate de funcționalitate au persistat. Rusia și susținătorii acesteia de la nivel local au avut succes în a profita de legitimitatea slabă a noului guvern de la Kiev în Crimeea prin utilizarea propagandei și promovarea de știri false, reducând în mod semnificativ moralul forțelor ucrainene staționate în peninsula.

O altă componentă a slăbiciunii statului ucrainean a fost că în forțele armate, poliție și serviciile de securitate a existat un număr mare de ofițeri și de funcționari loiali Moscovei. Pe timpul desfășurării crizei în zona Donbass, autoritățile de la Kiev au admis faptul că poliția și serviciile de securitate au fost neputincioase împotriva insurgențelor proruși care au luat ostatic și au ocupat clădiri publice. Mai mult decât atât, unele unități militare au cooperat cu atacatorii în loc să execute ordinele primite de la Kiev, în timp ce altele au avut o atitudine pasivă.

O altă caracteristică importantă a conflictului hibrid din Ucraina este prezența masivă a minorității ruse sau a vorbitorilor de limbă rusă. Din perspectivă politică, prezența unor etnici ruși sau a vorbitorilor limbii ruse în Ucraina ar putea constitui un pretext pentru Rusia că acțiunile acesteia erau legitime, deoarece scopul intervenției a fost protejarea drepturilor etnicilor ruși. Din perspectivă operațională, printre minoritatea vorbitoare de limbă rusă este mult mai ușor să se găsească oameni nemulțumiți de puterea centrală și să fie recrutați pentru a fi folosiți împotriva Ucrainei. Infiltrarea forțelor speciale printre localnici a limitat capacitatea Ucrainei de a utiliza forța împotriva celor care au luat parte la acțiuni ilegale.

Atât în Crimeea, cât și în estul Ucrainei, presa rusă și presa ucraineană aflată sub influență rusă, au reușit cu mare succes, construirea unei realități alternative în care prezentau faptul că cei mai mulți etnici ruși sau vorbitori de limbă rusă au fost în favoarea secesiunii din Ucraina, în timp ce, de fapt, acest lucru nu corespundea realității. Prezența puternică a influenței rusești în mass-media ucraineană a permis atacatorilor să genereze și să consolideze neîncrederea în guvernul central, izolarea regiunilor de orice informație care provenea din capitală, precum și inducerea în eroare și dezinformarea ucrainenilor și a comunității internaționale. Importanța unei mass-media puternice și, în general, a mijloacelor specifice războiului informațional, conduce la concluzia că aceste mijloace moderne și ieftine sunt foarte eficiente într-un război hibrid. Prin urmare, impactul pe care media și Internetul le au este direct proporțional cu nivelul dezvoltării tehnologice a actorilor implicați în războiul hibrid.

Punerea în aplicare a întregului spectru al războiului hibrid nu este posibilă fără asigurarea unui sprijin logistic adecvat. De aceea, prezența militară, chiar dacă nedeclarată, în cele două zone ale Ucrainei, a fost indispensabilă. Acest fapt a fost

facilitat de granița comună dintre cele două state, de prezența unor baze militare rusești în proximitatea graniței ruso-ucrainene și de inexistența sau slăbiciunile autorităților de frontieră ucrainene.

În concluzie, războiul hibrid dus de către Rusia în Ucraina a vizat anihilarea abilității Ucrainei de a rezista, fără a utiliza un atac de mare amploare cu mijloace militare. Acest război s-a bazat pe combinarea metodelor convenționale și neconvenționale, cu angajarea întregului spectru de acțiuni care includ mijloace diplomatice, economice, politice, sociale, informaționale și militare, toate acestea bine sincronizate, astfel încât obiectivele să fie atinse.

Concluzii

Chiar dacă, după fiecare analiză a celor cinci confruntări, am desprins câte o scurtă concluzie, se poate afirma că amenințările hibride au fost, sunt și vor fi din ce în ce mai prezente în pregătirea și în desfășurarea conflictelor. Aceste amenințări nu sunt utilizate ca un șablon care se aplică după un anumit standard, ci mai degrabă ele sunt particularizate pentru fiecare conflict în parte. Succesele înregistrate prin utilizarea metodelor neconvenționale duc la concluzia că, în războaiele viitorului, aceste metode vor avea o pondere din ce în ce mai mare, însă nu vor înlocui în totalitate metodele convenționale specifice luptei armate.

NOTE:

1 *** *Matters to be Grasped when Performing the Ideological Task in the Party Body*, in Viet-Nam Documents and Research Notes, „Decisive Victory: Step by Step, Bit by Bit”, Texas Tech University Vietnam Archive, 1969, p. 11, <http://www.virtual.vietnam.ttu.edu/>, accesat la 16.06.2016.

2 *** *Victory in Vietnam*, The Military History Institute of Vietnam, The University Press of Kansas, 2002, pp. 138-139.

3 Russell W. Glenn, *All Glory Is Fleeting: Insights from the Second Lebanon War*, RAND Corporation, 2012, pp. xii-xiii, <http://www.rand.org/pubs/monographs/MG708-1>, accesat la 10.04.2016.

4 Avi Kober, *The Israel defense forces in the Second Lebanon War: Why the poor performance?*, în Revista „The Journal of Strategic Studies”, vol. 31, nr. 1, 2008, p. 30.

5 Trevor Dupuy, *Elusive Victory: The Arab-Israeli Wars 1947-1974*, Harper Collins Publisher, 1978, p. 591.

6 http://www.nato.int/isaf/docu/official_texts/counterinsurgency_guidance.pdf, p. 2, accesat la 01.05.2016.

7 *Ibidem*, p. 1.

8 *** *Wanat – Combat Action in Afghanistan, 2008*, Combat Studies Institute Press, Fort Leavenworth, Kansas, 2010, p. 194.

9 <https://www.transparency.org/cpi2013/results>, accesat la 12.06.2016.

BIBLIOGRAFIE

*** *Victory in Vietnam*, The Military History Institute of Vietnam, The University Press of Kansas, 2002.

*** *Wanat – Combat Action in Afghanistan, 2008*, Combat Studies Institute Press, Fort Leavenworth, Kansas, 2010.

Dupuy Trevor, *Elusive Victory: The Arab-Israeli Wars 1947-1974*, Harper Collins Publisher, 1978.

Glenn W. Russell, *All Glory Is Fleeting: Insights from the Second Lebanon War*, RAND Corporation, 2012.

Kober Avi, *The Israel defense forces in the Second Lebanon War: Why the poor performance?*, în revista The Journal of Strategic Studies, vol. 31, nr. 1, 2008.

*** *Matters to be Grasped when Performing the Ideological Task in the Party Body*, in Viet-Nam Documents and Research Notes, „Decisive Victory: Step by Step, Bit by Bit”, Texas Tech University Vietnam Archive, 1969;

http://www.nato.int/isaf/docu/official_texts/counterinsurgency_guidance.pdf

<https://www.transparency.org/cpi2013/results>